Anul II. No. 25. 8 PAGINI 3 LEI Duminecă, 23 Iunie 1935,

Palatul Cultural 55 Arad

GAZETA ANTIREVIZIONISTĂ

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA: D, Str. Nicu Filipescu 30. - Telefon 699

Organ săptămânal de documentare
Redactor şi proprietar: ISAIA TOLAN

ABONAMENTE: Pe un an 130 lei, pe 6 luni 70 lei
Autorităţi, instituţiuni, întreprinderi 500 lei.
Autorităţi şi instituţiuni săteşti 200 lei.

TE POPA!

nu tăgăduim generalului bös ce este al său. Dacă gurea sa de doi ani şi jumă- 'a dat decât rezultate nega- trebue în schimb să i se oască că-i adevărat meşter ibăciile politice. Iscusinţa, vorbă: cu totului amorală, re s'a descotorosit de Beth- de partidul acestuia cu care mase până 'n Martie crt., ne un exemplu clasic de te politică. Atât numai că alul făcut peste noapte Gömnu s'a mulţumit să breveulmea bizantinismului (atunci ungurii au despre bizanti- păreri atât de... occidentale), imbinat cu adevărate paungureşti: cu banffinismul, ieşit din dibăciile sale ce o teroare asiatică cum fost nici pe vremea lui ly.

ce vorbim despre iscusingeneralului Gömbös?

ndcă generalul făcut peste te s'a 'ntrecut deunăzi pe

să puteţi să-l pătrundeţi gândiţi-vă numai că Gömla ucis politicește pe tutosău Bethlen pentrucă Bethlen ăduse spre sfârşitul anului cu legitimiştii, cu habsburiar Gömbös — ca bun incios al lui Horthy — nu pentru moment restaurarea sburgilor. Lui îi trebuie în lui Oto de Habsburg un ales prin plebiscit, adecă ce Horthy nu va mai fi.

acum începe povestea.

Ungaria se fac din anul tre- adecă cam de când s'a stri- Gömbös, la îndemnul lui thy, cu Bethlen) săpături arogice. Şi-anume: privitoare poca arpadienilor. S'au făcut turi de-acestea şi la Strigoşi rezultatul a fost: că s'a operit un palat regal din mea lui Matia, făcut pe ruiunui castru roman (roman, vremea năvălirii ungureşti, în- nă românesc). Descoperirea st decretată palat regal din mea arpadienilor. Nimic mai plu!

i a venit descoperirea la ţanc. mai când generalului Gömbös rebuia pentru două motive un t regal din vremea arpadier: pentruca să spună că da- vorbă de restauraţie, lui nu-i oue Habsburg ci un rege din lui Arpad (şi şi l-a descoit în arhiducele Albrecht), iar altă parte pentrucă peste trei la 1938, se împlinesc 1000 ani de când a murit întâiul e unguresc, Ştefan I-ul, şi-i oue 'n vederea aceasta ceva ce expună pelerinilor şi excursioştilor cu cari voieşte să umplă data aceea Ungaria.

Apoi staţi şi socotiţi! Nu s'a trecut pe sine un prim-ministru re 'nvârte în asemenea chip pe egete arheologia, politica dinaică, politica de moment şi celelte politici şi şmecherii?

Complicii spionilor

— Un fals monstruos al lui „Aradi Közlöny" în legătură cu spionajul unguresc dela Giurgiu —

Pot rămânea nepedepsite băncile cari au fost complici cu spionii?

Se ştiu îndeobşte, din dările de seamă ale presei dela Bucureşti, amănuntele spionajului unguresc ce urmează să se judece în săptămâna viitoare la consiliul de război din capitală.

O ştie astfel toată lumea că statul străin în solda căruia au stat spionii e Ungaria, că societatea de navigaţie fluvială sub firma căreia s'au mascat spionii e societatea de navigaţie pe Dunăre a Ungariei, şi o ştie de asemenea toată lumea că se plăteau spionilor banii lui Iuda prin două bănci ungureşti din Ardeal: prin banca aşa-zisă „Ardeleană", cu centrala la Budapesta, şi prin „Târnăvana" dela Sighişoara, fostă „Küküllői".

Se ştiu îndeobşte toate acestea.

Şi tocmai pentrucă se ştiu, presa budapestană a refuzat să ia act despre descoperirea dela Giurgiu şi dela Bucureşti, iar singura gazetă budapestană care o publică, »Magyarság«, o publică tendenţios, spunând că „spionii au stat în slujba unui stat străin nenumit", şi că face parte din banda lor locotenentul român Antonescu, supusul elveţian Bossel, „şi mulţi alţii" — mulţi alţii pe cari gazeta budapestană îi trece sub tăcere fiindcă-s unguri.

Nu ne miră, fireşte, această ... prudenţă a presei budapestane.

Dacă însă e explicabil că presa budapestană se poartă aşa — *şi-l o dovadă aceasta că Ungaria se recunoaşte singură amestecată 'n uneltirea dela Giurgiu* — e mai presus de mintea omului îndrăzneala blestemată la care s'a dedat în legătură cu cazul acesta o gazetă ungurească din România, *„Aradi Közlöny"*, în n-rul dela 19 Iunie.

Iată ce s'a scris în reportajul despre spionajul dela Giurgiu al numărului amintit al lui *„Aradi Közlöny"*:

„Banii, afirmativ, îi plăteau lui Putnik şi membrilor organizaţiei de spionaj **două bănci româneşti".**

Cum „afirmativ"?

Cine, când, unde a afirmat acest lucru? Care sunt cele „două bănci româneşti"? Şi dacă-s cele două ştiute de toată lumea, „Erdélyi Bank" şi „Küküllői", cari în alte împrejurări l-ar pune pe jupânul Stauber pe loc dacă ar îndrăzni să le numească prin „Aradi Közlöny" al său „româneşti", de ce mistificarea aceasta? Ce are „Aradi Közlöny" cu spionajul unguresc dela Giurgiu şi cu „Erdélyi Bank" dela Budapesta, de s'a simţit îndemnat să săvârşească falsul acesta blestemat?

*

„Aradi Közlöny" nu va răspunde. Va înghiţi, va incasa preţul complicităţii; şi va trece la ordinea zilei.

Dar autorităţile româneşti — dacă mai există la noi autoritate — nu pot lăsa această blestemăţie, această complicitate nesancţionată.

Ziarul care a făcut acest fals nu poate fi lăsat să mai apară. Iar patronul cu palate în Ungaria şi redacţia care a publicat cutezanţa aceasta, trebuie puşi ca complici pe banca acuzării.

Aşteptăm, şi nădăjduim că nu va fi nevoie de nicio revenire şi de nicio satisfacţie pe care să şi-o ia în lipsa unei sancţiuni oficiale opinia publică românească.

*

Preşedintele partidului aşa zis agrarian din Ungaria, Eckhardt, a cerut la începutul lunii acesteia în parlament controlarea de către stat a tuturor băncilor din Ungaria.

Şi acolo nici pomeneală nu-i de complicităţi ale băncilor cu vr'un duşman din afară al statului! E vorba acolo numai de salvarea politicii monetare a ţării.

Ei bine! E timpul să imităm şi noi pe unguri, măcar atunci când se face dovada că băncile româneşti dela noi — sucursale ale băncilor din Budapesta sau cu legături politice cu băncile de-acolo — fac pe mijlocitorii între serviciile de spionaj unguresc şi între spionii ce-i trimite sau şi-i face la noi Budapesta.

Dacă-i adevărat — şi nu putem presupune că informaţiile date ziarelor din capitală despre spionajul dela Giurgiu n'ar fi exacte — că cele două bănci, aşa-zisa „Ardeleană" şi aşa-zisa „Târnăvană", au făcut ceea ce s'a afirmat că au făcut, statul are datoria să pună mâna pe ele fără întârziere, nu numai ca să le pedepsească, ci ca să dea tuturor băncilor româneşti un exemplu care trebue să le fie de învăţ.

*

In cazul special al aşazisei bănci „Ardelene" mai sunt de dat sancţiuni şi pentru alte fărădelegi. In ziarul „Universul" s'a arătat anul trecut, cu prilejul controlului străinilor, că directorul sucursalei dela Arad a acestei bănci budapestane, Iosif Moskovics, s'a sustras dela controlul străinilor pe baza unei „Dovezi speciale" false. Individul e totuşi şi astăzi între noi, ba — precum se ştie — a fost decorat anul trecut cu Meritul comercial în grad de cavaler, drept răsplată pentrucă ne fericeşte cu prezenţa sa pe bază de acte false şi pentrucă nu ţine la banca sa pui de român (în schimb ţine în slujbă fraţi şi surori de-ai ofiţerilor din armata hortistă!)

*

Lucrurile acestea nu se pot întinde la nesfârşit. Când o bancă ungurească stă în legături cu serviciile de spionaj ale Ungariei, şi când, descoperită, ziarele maghiare din slujba ei aruncă asupra băncilor româneşti osânda că ar face ele ceea ce face banca ungurească cu pricina, orice lipsă de sancţiune e dovadă că suntem ultimul stat între statele lumii.

Să nu se gândească decât la atât autorităţile chemate să dea ţării această satisfacţie: Ce ar face într'un asemenea caz Ungaria lui Horthy?!

Răvaşe

Ziarul budapestan „Magyarság" arată în numărul din 9 Iunie crt., că în primii 15 ani de stăpânire românească au apărut în Ardeal 4468 de cărţi ungureşti, dintre cari numai o disparent de mică parte sunt traduceri, şi că numărul publicaţiilor maghiare periodice apărute 'n Transilvania în această vreme a fost de 913. Gazeta budapestană publică statistica de mai sus fără niciun comentar. Nu-i vorbă, atâta mai trebuia! s'o comentezel Atunci când e ştiut şi-i dovedit de înşişi bibliografii unguri dela Cluj cari au întocmit statistica citată de „Magyarság", că şi numărul cărţilor şi numărul publicaţiilor ungureşti apărute în Ardealul românesc este negrăit superior faţă de-al cărţilor şi publicaţiitor maghiare apărute în Ardeal pe vremea ungurească.

Fiindcă „Magyarság" n'a voit să facă comentarii, să le facem noi, amintind atâta numai că în vreme ce libertatea de care se bucură ungurii în România li-a permis să publice un atât de mare număr de cărţi şi să aibă un aşa de mare număr de publicaţii periodice, în Ungaria hortistă nu s'a îngăduit să se tipărească pe seama celor 70—80 de mii de români un singur abecedar, o singură carte de rugăciuni sau de poveşti!

Cărţi ❖ ziare ❖ reviste

Amintiri despre Eugen Goga

de Brutus Păcuraru

In vremea robiei noastre politice Aradul a fost mai ales în ultimele 4—5 decenii, locul celor mai aprige lupte politice. Acest oraş şi judeţ, cultivau unele tradiţii ungureşti, cari au alimentat un spirit şovinist, ostil şi nouă, nu numai Vienei habsburgice. Atmosfera politică din acest oraş a atras şi îndârjit mulţi intelectuali români într'o luptă înverşunată, contra opresorilor. Intensitatea unei lupte cu un duşman mai tare, a contribuit ca în tabăra românească să se creieze o familiaritate, foarte prielnică pentru desvoltarea unei vieţi sociale mai animate.

Aici în Arad se făcea nu numai şcoala luptelor politice, ci şi a celor culturale, economice şi sociale de tot felul. Foarte mulţi intelectuali au trecut prin Arad şi de aici şi-au început cariera obştească.

Aradul a dat şi cea mai bună presă românească pe care am avut-o noi românii subjugaţi. Luptătorii cu condeiul din redacţia acestor ziare aproape toţi au avut roluri importante în luptele politice de după unire, ajungând unii la situaţiile cele mai înalte.

Intre ceice au dus aici o luptă aprigă cu condeiul, ca redactor la ziarul „Tribuna" se număra şi regretatul Eugen Goga. El făcea parte din generaţia tânără, care nu era mulţumită de tactica greoaie a bătrânilor dela conducerea partidului naţional român din fosta Ungarie. Pe cât de neîndurat era în lupta contra asupritorilor, tot atât de neiertător era şi faţă de conducătorii oficiali ai românilor, din cauza greoiciunii cu care luau hotărîrile şi a tardivităţii cu care acţionau.

Am fost martorul luptelor iscate în jurul ziarului „Tribuna", cari au produs sciziunea în partidul naţional român, şi ştiu motivele cari au provocat-o. O istorisire complectă şi obiectivă a acelor frământări, durere, nu s'a făcut până azi. Singur Prea Sfinţia Sa Episcopul R. R. Ciorogariu a avut curajul de a spune pe nume unele lucruri, şi de a lua lupta contra unor pamflete pătimaşe răspândite cu atâta reacredinţă de adversari, numai cu scopul de a ponegri pe românii inimoşi şi cinstiţi din jurul ziarului „Tribuna".

Eugen Goga, ca redactor al ziarului „Tribuna", era unul dintre cei mai dârzi luptători pentru primenirea preconizată de românii grupaţi în jurul „Tribunei". A lovit fără cruţare cu scrisul său în toţi adversarii. Mulţi l-au cunoscut greşit, presupunând că nu are altă calitate în ziaristică, decât cea de frate al bardului Octavian Goga. De aceea nici nu a fost atât de pătimaş atăcat ca ceilalţi colegi de redacţie. De multe ori ni se plângea împotriva jignirii ce i se face cu presupunerea că ar fi beneficiarul unui nume celebru. Ori, cum s'au putut convinge mai târziu şi adversarii bagatelizatori, Eugen Goga era un real talent de gazetar, iar după răsboiu a făcut şi dovada unor însuşiri excepţionale de scriitor.

In scrisul său avea de prea multe ori ieşiri violente şi nu menaja adversarii politici; tot aşa şi în discuţii. nu avea paciinţă faţă de cei încapabili de a fi aşa de sprinteni în gândire ca el. O discuţie prea lungă o tăia scurt cu o părere sumară, sau trecea la o notă jovială, abatând-o în altă direcţie.

Avea un viguros simţ al demnităţii naţionale, pe care şi-l manifesta în toate actele, începând dela actele cele mai mici, până la articolele de fond, ce le scria în ziar. Când Duminecа după cină participam la concertele orchestrei militare dela „Crucea Albă", trimitea buchete de flori soţiei suedeze a dirigentului Zellner, ca să-l oblige pe acesta să ne cânte mai mult româneşte. Se feria de colegii maghiari, pentru a nu fi obligat la concesiuni gazetăreşti, şi chiar şi în orele libere, în clipele de distracţii, tot de problemele mari româneşti era preocupat, preferind societăţile bărbăteşti celor feminine.

Ii plăcea să-şi petreacă, delectându-ne cu multe doine şi romanţe aduse dela Bucureşti, pe cari noi dela el le auziam pentru întâia dată. Cu astfel de ocazii ţinea ca societatea improvizată să fie omogenă; de cei trişti ori rezervaţi nu-i plăcea. Ori se înglobau toţi în nota veseliei, ori erau făcuţi să înţeleagă, că e mai bine să plece.

In atacurile contra ziarului „Românul" era neastâmpărat de iscoditor, şi râdea cu poftă dacă reuşia să nimeriască unde doare mai rău. Când începuse să se scrie numele lui Goldiş cu literă mică în contraatacurile „Tribunei", pentru a caracteriza însuşiri şi atitudini displăcute, Eugen Goga nu-i mai slăbea în găsirea de epitete cari supărau.

După ce s'a aplanat conflictul dintre „Tribuna" şi „Românul", cu concursul lui C. Stere, care a cerut sacrificii prea mari din partea grupării „Tribuna", Eugen Goga a plecat în Elveţia, unde s'a înscris la Universitate. După un timp oarecare, reîntorcându-se în Arad, îşi manifesta nemulţumirea pentru liniştea de cimitir, ce s'a aşezat asupra vieţii politice româneşti. **A făcut planul unei organizaţii iredente în Arad, cu ramificaţie peste întreaga ţară.** Discutam cu aprindere acest plan îndrăsneţ, făurit de neastâmpăratul nostru prieten Geni, care cred că **are meritul de a fi cel dintâi care a pus la cale o mişcare iredentă în Arad.** Intre iniţiatorii acestui curent nu eram în Arad decât cinci inşi. Organizarea nu a putut fi desăvârşită, căci evenimentele ne-au năpădit, realizând idealul naţional, — pentru care ne agitam, — mai curând decât credeam noi.

La tot cazul Eugen Goga a lăsat în cercurile cunoştinţelor şi prietenilor injghebate aici în Arad, numai impresii bune; toţi ceice am primit vestea de necrezut a morţii lui atât de neaşteptate, am fost adânc impresionaţi, şi-l regretăm din tot sufletul.

(Din n-rul depe Iunie crt. al revistei „Hotarul".)

Metamorfoza lui Hugo Weigels

Confratele Corneliu I. Codarcea a avut buna inspiraţie să păstreze pentru posteritate o seamă de blesteme antiitaliene, decât cari nu se pot închipui altele mai infernale, publicate în presa maghiară dupăce Italia a declarat la 1915 război Austro-Ungariei. S'au păstrat pe seama viitorimii — ca să se compare cu efluviile de italofilie ce le varsă de câţiva ani încoace aceeaşi presă maghiară şi aceiaşi fruntaşi ai vieţii publice şi politice ungureşti — în eminenta carte a confratului Codarcea: „Front antirevizionist", despre care am mai vorbit în coloanele acestea şi cu alte prilejuri.

Dintre blestemele acestea drăceşti ce s'au publicat acum 20 de ani în presa ungurească, poate cele mai satanice au fost ale lui Hugo Weigelsberg, care-şi iscăleşte insanităţile Ignotus. Şi iată, acelaşi Ignotus s'a transformat acum în antiabisinian. Aflăm despre metamorfoza aceasta a sa dintr'o scrisoare deschisă ce i-o adresează prin „Napló" din Orade (la 16. VI.) d. Kunda Andor.

Ignotus acesta — ne destăinue autorul „Scrisorii deschise" — a publicat la Budapesta un articol întitulat: „In lupta de clasă", în care a scris între altele următoarele:

„Italia, pur şi simplu, n fi fără aceste teritorii (ţa sinia, n. tr.), şi asta e c şi dă dreptul la ele. Su învechit acest lucru, dar e văr în nota celui mai modernism, pe care ca Manning l-a sintetizat ast mul flămând are un dre ral la pâinea deaproapelu Dreptul acesta natural e ii dă drept să-şi pună o Africa Italiei, căreia pămâ frumos nu-i produce destul care, nu-i dă materii bru tru industria sa şi nu e s ca să încapă pe el fiii săi."

Cu acelaşi drept, com d. Kunda, Germania poa tinde Memelul, Austria, et buia să amintească şi P ungurească), şi s'ajunge c „drept" la o răsturnare ce poate şti unde se va opri, dinei din Europa.

Pentruca autorul scriso schise dela Orade să fie co trebuia să pună la punct s zionismul unguresc, pe căruia a fabricat Ignotusul ungureşti această teorie a tului natural", şi trebuia s şi ceea ce a scris despre acest Weigelsberg acum ani.

Bibliografie ungurească

Şcoala de cercetări folkloristice păstoreşti creată la unguri de vestitul Oto Herman (cităm dintre cultivatorii ei principali pe Desideriu Malonyay, Sigismund Bátky, Carol Visky, Ladislau Madarassy) a dat zilele trecute la iveală o nouă lucrare: „Müvészkedő magyar pásztorokról", „Despre păstorii maghiari cari se îndeletnicesc cu arta", a lui Ladislau Madarassy, apărută în editura tipografiei Universităţii din Budapesta. Din recenzia ce i-o face în foiletonul dela 1 Iunie crt. al lui „Uj Magyarság" Eugen Doczy, nu putem afla decât că se tratează 'n ea despre sculptura în lemn a păstorilor ungureşti.

Scrierile acestea maghiare, dat fiind că i vorba de-o vieaţă păstorească influenţată în chip covârşitor de păstoritul românesc, ar fi bine să atragă toată luarea aminte a cercetătorilor noştri. Trebue s'o spunem că şi în privinţa cercetării vieţii păstoreşti, ca şi într'a istoriografiei regionale, ungurii ni-au luat-o mult înainte.

*

In n-rul dela 1 Iunie al lui „Budapesti Hirlap" se recenseazа o monografie apărută acum a satelor panonice Dunakömlőd şi Németkér, publicată de profesorul din ordinul călugăresc al cisterciţilor Schilling Roger. Nu ni se arată nici titlul, nici editura cărţii, în schimb ni se spune că se extinde la toată colonizarea cu nemţi, din timpul lui Ie II-lea, a Panoniei ungureşti

*

A apărut zilele trecute la în editura L. Kalotay, o monografie voluminoasă a ţului Solnocului, întitulată Nagy-Kun-Szolnokvármegye ja és jelene". Negreşit că monografie „revizuită", ade limba cea de toate zilele Fiindcă e vorba de-un ju multe şi puternice urme neşti, cari nu pot fi tolerate lucrare ungurească „ştiinţi (Vezi despre unele dintre urme în studiul nostru „Ex siunea românească peste din „Cuvântul" dela Paştile lui 1933).

*

In biblioteca Ars Hung dela Budapesta a apărut ac broşură a lui Fettich N despre arta ungurească din pul năvălirii maghiare în Eu „Bud. Hirl." din 16.VI., care anunţă, neglijează să-i arate lul. Anunţul e întitulat: „A foglaló magyarok müvészete" ungurilor cuceritori de ţară) babil şi titlul cărţii i-acesta

*

„Pesti Hirlap" din 12 anunţă că au apărut în trad italiană, editate de ministeru lian de război, întâiele două vo ale cărţii ungureştii de 12 vo „Războiul mondial 1914— cu specială privire asupra U riei şi asupra acţiunii tru maghiare", care apăruse în nal în editura Muzeului m dela Budapesta.

„Groapă de lupi"

La Budapesta s'a organizat la începutul lunii acesteia o săptămână a cărţii ungureşti, la care şi-a dat contribuţia şi cartea ungurească din România. Aşa-zisa „Breaslă beletristică ardeleană" dela Cluj („Erdélyi szépmives czéh") a trimis cu-acest prilej la Budapesta o seamă de cărţi editate de ea, dintre cari „Budapesti Hirlap" remarcă în n-rul dela 2 Iunie una apărută acum a unuia Albert Wass: „Farkasverem", „Groapă de lupi". Semioficiosul guvernului unguresc ne destăinue că titlul e simbolic: „Groapa de lupi" e groapa 'n care au căzut ungurii din Ardeal când au ajuns sub stăpânirea românească. Avem de-a face deci cu-o nouă literatură instigatoare de felul aceleia a lui Székely Mozes, de astă dată însă tipărită în fericita Românie.

UNGUROAICA

aimoasele unelte pataclineşti iredentei maghiare, despre cari ologul ungur Oscar Jászi arăin cartea sa nemţească „Păle maghiarilor şi crimele maronilor“ că sunt prezente oriie se pune la cale o corupţie, un onaj sau altă uneltire în folotifundarilor maghiari şi-al ănirii lor, sunt iarăşi la orla zilei pe rolul judecătoriilor tre militare. Deunăzi s'a jut din nou, la Craiova, proi în care fusese condamnat luj pentru spionaj în folosul riei locotenentul Staverescu, căruia i-a furat minţile la Timişi Orade soţia coreografică a fost ofiţer maghiar, Vilma Jafy. Săptămâna viitoare vine esbatere la consiliul de răzdin capitală procesul de naj unguresc al locotenentului nescu dela Giurgiu, tipic ru urmările la cari poate e o nesupraveghiată vieaţă desată, tipic pentru apucăturile iciului de spionaj al Ungariare a mers până acolo încât dat locotenentului de nevastă imă pe sora unui spion unesc, şi tipic pentru mentalia ce-o aduce 'n căsnicia cu hul unguroaica, pentru care l care a 'nălţat-o la o poziosocială nevisată nu e altceva cele mai multe cazuri decât o alţă a scopurilor ei antivalahe. Nu noi o spunem, ci o spune sociolog unguresc ca Oscar zi, ce primejdie e în această iare cu unguroaica. Nu noi spunem ci o spune un ungur arestatul dela consiliul de boi din Cluj Loránt Daday, căruia i s'a jucat cu mare bălău la Budapesta o piesă teatru întitulată »Harta“, înmătoare ca să se mărite unoaicele cu ofiţeri valahi şi aservească scopurilor iredence primejdie e în această neotită şi nedorită încuscrire. Şi noi o spunem ci o spus-o în ferinţa dela Arad d. Alex. da Voevod, citând pe Slavici itând exemplul boicotului ce era românii din fosta Ungarie în tra acestor mezalianţe, ce prijdie e pentru familia românească, pentru naţia românească guroaica.

•

Ziarul „Universul“, comend Miercuri amestecul ungunicei în viaţa intimă a ofiţerum român, a scris următoarele:

„Rezistenţa împotriva spionaui impune o îmbunătăţire şi o tărire a supravegherii exercitate şefii unităţilor militare asupra lor încredinţaţi lor nu numai ntru a fi condamnaţi dar şi pen a fi educaţi. Nu este admisibil ofiţeri tineri să convieţuiască legitim cu femei străine şi comise, în localităţile garnizoalor, în aceleaşi domicilii, eşind preună, mergând în localurile blice, fără ca şefii lor să-i sfăiască, la nevoie să-i silească, să menţină în singurele condiţiuni otrivite cu prestigiul profesiunii cu interesele armatei. Intr'un oces de spionaj s'a constatat acuzatul fusese notat de unul din şefi: mediocru, lipsit de culură, influenţabil de femei. Şi cu oate acestea, nu s'a luat nici o măsură contra sa. Seducţiunea pioanei n'a aşteptat mult; prăvălirea lui a urmat repede. De altfel, aceleiaşi slăbiciuni de supraveghere şi înfrânare se datoresc şi procesele de delapidări intentate unor militari tineri, puşi în situaţiuni de răspundere pecuniară, deşi lipsiţi de priceperea specială şi de supravegherea indispensabilă spre a putea rezista ispitelor ce roiesc în jurul mânuitorilor de fonduri.

„Ministerul de război şi comandamentele de mari unităţi au dreptul şi datoria să mediteze serios asupra acestor stări, care au durat prea mult şi au avut consecinţe prea triste, şi să asigure o îngrădire reală contra tentaţiunilor ce asaltează elementele tinere, care în multe cazuri ar putea să fie păstrate armatei şi societăţei, dacă ar întâlni la începutul carierei lor acea tutelă morală ce trebuie să continue pe aceea din familie şi din şcoală.

Altfel, faptele grave vor continua şi poate vor spori, iar la marile răpunderi ale celor vinovaţi va urma să se adauge şi răspunderea omisiunilor săvârşite în educarea şi supravegherea lor.“

*

Din parte-ne vom adăuga la desideratul acesta, că acelaşi control ar trebui şi-asupra înhăitării cu străine a civililor. Nu numai pentruca să nu se facă o nedreptate armatei, care, oricum, s'a dovedit mai mult decât la înălţime dacă cu atâtea căsnicii mixte şi cu-atâtea legături mixte câte au făcut reprezentanţii ei dela unire încoace n'a avut decât cele câteva uscături ce se ştiu, — ci şi pentrucă în lumea civilă nu există în privinţa aceasta absolut niciun control, deşi azi se tinde 'n toate ţările să nu se mai limiteze armata la lumea de sub arme ci s'o compună toată naţiunea, şi deşi o ţară nu se apără numai cu arma ci şi cu conştiinţa naţională a familiilor sale civile şi cu puterea de rezistenţă a oficialităţilor ei civile în faţa corupţiei, pe care la noi o samănă îndeosebi străinul şi în prea multe cazuri străina.

Ştim bine că de 'ndată ce i s'au semnalat primejdiile ce-i pândesc pe ofiţeri depe partea străinelor, armata a reacţionat fără întârziere, chiar dacă nu atât de radical precum s'a văzut din coloanele acestea că a reacţionat armata cehoslovacă, care a hotărît deunăzi că nu mai admite în sânul său căsătorii amestecate decât în cazuri rarisime, şi-atunci numai dacă candidata la măritiş ştie perfect cehoslovăceşte şi este dimpreună cu toate nemoteniile sale, până într'a nu ştiu câtea spiţă, inexcepţionabilă sub raportul patriotismului. In privinţa civililor nu s'a luat însă absolut nicio măsură, deşi primejdia ce ne paşte din cauza înhăitărilor lor cu femei străine a dovedit-o cu prisosinţă dosarul spionajului dela Arad, unde, precum am mai arătat, figurează piese prin cari se cereau spionilor să arate lista tuturor civilor din Arad cari au neveste sau ţiitoare maghiare sau maghiarizate. In vreme ce căsnicia mixtă a ofiţerului e discutată public, chiar dacă în casa ofiţerului nu cântă găina străină ci cocoşul românesc, civilii pot să boscorodească în familie ungureşte, să-şi lase nevasta să le crească copiii în spirit ungures şi 'n limba ungurească, să li se dea nevasta în spectacol la serbările naţionale boscorodind pe ungureşte, să fie văzuţi în sâmbră cu femei minoritare dubioase, chiar când deţin o autoritate, sau să fie văzuţi aruncând la varieteuri bani cari poate sunt oficiali, pe bulendre din slujba Budapestei.

Asta nu se mai poate tolera.

Din moment ce se cere controlarea ofiţerilor, din moment ce se iau măsuri în armată pentru punerea în gardă a militarilor, controlarea civililor nu mai poate să întârzie. Se impune, fireşte, un control de sus. Un control oficial. Dar până nu vom ajunge şi la un control social, de felul celui ce l-a arătat d. Vaida-Voevod în conferinţa sa dela Arad că era pe vremea ungurească, când mergea acest control până la boicotarea socială a celor ce nu-şi înţelegeau datoria românească, orice controlare şi sancţionare va rămânea măsură parţială. Vor înţelege societăţile femeieşti, aşa cum a înţeles Gruparea femeilor române dela Cluj de sub preşidenţia d-nei Meteş, sau aşa cum a 'nţeies societatea de femei române dela Lugoj, că e 'n rândul dintâi a lor datoria cea mare să se intereseze de plaga aceasta, de primejdia aceasta a amestecului unguroaicei şi în general al străinelor în vieaţa intimă a bărbatului român, şi să purceadă la acţiuni cari să ne readucă în făgaşul tradiţiei ce ne-a conservat pe vremea stăpânirii străine?

Cine-s lidării partidului maghiar

Precum s'a mai arătat în coloanele acestea, un mare număr dintre fruntaşii partidului maghiar dela noi au venit în vieaţa politică a României încărcaţi cu un trecut (era să zicem glorios) din timpul revoluţiei lui Károlyi şi a lui Bela Kohn. Cei mai de frunte din categoria aceasta sunt d-nii Elemer Gyárfás, fost prefect în Săcuime în timpul revoluţiei, şi Arpad Paál, fost subprefect în aceeaşi vreme şi 'n aceeaşi parte de ţară. Astăzi amândoi sunt conducători ai partidului maghiar şi ai vieţii publice ungureşti dela noi: d. Gyárfás fac-totum la partid, la episcopia lui Majláth şi 'n vieaţa economică şi financiară a minorităţii maghiare, iar fostul senator Paál Arpad e conducătorul foii şoviniste şi hitleriste „Erdélyi Lapok“ ce-o scoate la Orade episcopul renegat Fiedler.

Schimbarea aceasta la faţă a „roşiilor“ unguri dela noi a venit zilele trecute în desbaterile justiţiei timişorene, în legătură cu isprava altui Paál, a unuia Paál György, secretarul general al organizaţiilor bănăţene ale partidului maghiar, dat în judecată pentrucă a bătut la aşa-zisa „Casă Maghiară“ din Timişoara pe un moşneag infirm în vârstă de peste 70 de ani.

Paál acesta a fost în timpul revoluţiei ungureşti organizatorul bolşevismului la poliţia din capitala maghiară, şi a fost din pricina aceasta condamnat de hortişti la 7 luni închisoare, pe cari le-a şi făcut. Acum, apoi, e conducător al partidului maghiar în Timişoara. Şi n'a ajuns acolo printr'o inducere în eroare. Vicepreşedintele partidului, evreul Ungar (precum arată în nr. 15—16 publicaţia timişoreană „A Toll“) a recunoscut la justiţie că are cunoştinţă despre trecutul lui Paál. Are cunoştinţă, dar îl tolerează!

Şi oamenii aceştia mai îndrăznesc să vorbească de moralitate!

După ce li-au falsificat banii, le falsifică vinurile

Deunăzi, precum ni-o destăinue prin numărul dela 15 Iunie crt. ziarul „Magyarság“, şi-a ţinut la Budapesta adunarea generală Asociaţia negustorilor unguri de vinuri, sub preşidenţia senatorului Artur Belatiny.

S'a transmis adunării un protest al consulatului francez în contra faptului că vinurile ungureşti se pun în comerţ în Elveţia ca vinuri de Burgundia. Conducerea Asociaţiei a găsit o scuză nostimă, pe care rămâne să vedem dacă Franţa are s'o accepte: anume, că numele de „Burgundia“ figurează şi 'n nomenclatura legilor viticole maghiare.

Altă provocare

In n-rul dela 6 Iunie crt. al ziarului budapestan „Magyarság“ a apărut un articol de instigaţie în contra Cehoslovaciei, pentrucă poşta cehoslovacă refuză să transmită scrisorile din Ungaria marcate cu mărci ce poartă inscripţia iredentistă: „Giustizia per l'Ungheria“ (Dreptate Ungariei).

A doua zi, la 7 Iunie, s'a publicat în ziarul budapestan amintit un comunicat al directorului general al poştei maghiare Szalay, care spune următoarele:

„Poşta cehă (*sic!*) a interzis fără motivare cu începere dela 1 Iulie al anului trecut pe teritoriul Cehiei (*sic!*) mărcile de 20 şi 40 de fileri ale poştei aviatice maghiare cari poartă inscripţia Giustizia per l'Ungheria. Când guvernul maghiar a cerut lămuriri cu privire la motivul interdicţiei, guvernul ceh (*sic!*) a răspuns că interzicerea s'a întâmplat din pricina caracterului iredentist al celor două mărci. Guvernul maghiar a accentuat, faţă de aceasta, că *desenul* mărcilor în chestiune nu are caracter iredentist, şi a dovedit amănunţit că presupunerile guvernului ceh (*sic!*) sunt greşite. Deoarece guvernul ceh (*sic!*) n'a răspuns în termenul fixat la protestarea guvernului maghiar, s'a întâmplat din partea maghiară, ca represalii, interzicerea celor două mărci cehe (*sic!*)“

Precum se constată din însuşi comunicatul acesta obraznic al directorului general al poştei maghiare, poşta maghiară a voit să facă în Cehoslovacia propagandă iredentistă cu nişte mărci cari purtau ca inscripţie o lozincă faimoasă a Ligii revizioniste maghiare. Guvernul cehoslovac a făcut singurul lucru posibil în asemenea împrejurare: a interzis transmiterea scrisorilor cari erau marcate cu astfel de mărci. Iar guvernul maghiar, în loc să 'nveţe minte, s'a apucat să tragă Cehoslovacia la răspundere, şi apoi să-i deie explicaţii, şi încă „amănunţite“, că desenul mărcilor (parcă desenul era în discuţie!) nu are caracter iredentist. Nu s'a mulţumit apoi nici cu atât, ci a interzis zilele trecute să se transmită de către poşta ungurească scrisorile ce vin din Cehoslovacia marcate cu mărci obişnuite, cari nu au absolut niciun caracter politic. Şi ca culme, a pus pe directorul general al poştelor să dea comunicatul de mai sus, care e în sine o obrăznicie ne mai pomenită, iar prin denumirea ce o dă guvernului cehoslovac şi republicii cehoslovace (numite sistematic: guvernul ceh, Cehia) este de-o impertinenţă ce nu poate fi numită decât ungurească.

E un document fără pereche cazul şi comunicatul acesta. Să le ţinem minte. Şi să luăm şi noi seama ce fel de mărci se pun pe scrisorile cari vin la noi din Ungaria.

Oradea, Oradia, sau Orade?

Sub titlul aceasta s'a publicat în n-rul 1504 al „Gazetei de vest“ un foarte judicios articol al păr. Gheorghe D. Pop, în contra greşelii ce o fac cei ce scriu Oradia sau Oradea, când nu este articulată, în loc de Orade, şi Oradiei în loc de Orăzii. Am dori să vedem extinsă cât mai mult în presa noastră această corectare a greşelilor ce se fac la scrierea de nume de localităţi.

O nouă „ştiinţă" ungurească: HUNGAROLOGIA

In Ungaria e pe cale să ia fiinţă o ştiinţă nouă. ***Hungarologia!*** Adecă tocmai tichia de mărgăritar care-i lipsea chelului. Ştiinţa aceasta voieşte să îmbibeze naţia maghiară cu o mândrie de sine (parcă n'o avea până peste cap!) rezultată dintr'o cultivare specială a geografiei ungureşti, a istoriei ungureşti, a etnografiei ungureşti, şi aşa mai departe.

Inceputul „ştiinţei" acesteia (se vede chiar din asta ce ştiinţă este) s'a făcut cu o carte despre Ungaria, apărută de curând („Hazánk és népünk"), a pseudogeografului Cholnoky, ale cărui năzbâtii ştiinţifice puse 'n slujba iredentismului au fost atât de bine scărmănate în numărul din urmă al lui „Revue de Transylvanie" de d. prof. Sabin Opreanu. Cărţii de geografie hungarologică (sună deosebit de frumos) a acestui Cholnoky, îi urmează cărţi despre „arta" năvălitorilor lui Arpad, despre păstoritul „unguresc", etc., etc. Şi nici nu se poate bănui unde se va opri această „ştiinţă", din care, de sigur, face parte şi ultima descoperire a revistei vegetarienilor dela Budapesta: că ungurii lui Arpad, veniţi aici cu carnea sub şea, au fost în realitate vegetarieni.

•

Se vede că temeiurile pe cari a fost pusă această „nouă" „ştiinţă" maghiară nu-s aprobate de toată lumea ungurească. Dovadă indrumările ce le dă „Hungarologiei" d. Toth Bela prin numărul din urmă, dela 15 Iunie crt., al revistei tineretului protestant dela Budapesta „Magyar Ut", admisă, după cum se ştie, şi în România.

Toth acesta îi găseşte hungarologiei un rost mare, de sigur altul decât cel ce s'a desprins din caracterizările noastre de adineauri. Ştiinţa aceasta trebue să fie după d-sa un mijloc de cunoaştere de sine. De cunoaştere de sine obiectivă. Şi atât de obiectivă, încât să admită ceea ce spune acest autor: că ungurii n'au dăinuit o mie şi mai bine de ani în partea aceasta de Europă unde alte popoare au venit ca să piară sau să fie silite să plece mai departe, pentrucă au avut ceea ce spune istoriografia ungurească: talentul de-a se orienta, de a reacţiona la fiecare adiere de vânt, de a îndruma într'o direcţie folositoare lor cristalizările ce se produceau aici, ci „ceea ce ne-a ţinut pe noi pe unguri este acea singură forţă pe care fizica o numeşte forţa inerţiei: este lenevia firii noastre". Şi mai cere d. Toth hungarologiei să constate: Că ungurii-s un neam ce vegetează. Că nu cunosc nici locul unde s'au cuibărit, nici forţele care-i înconjoară. „Ştiinţa ce-o avem ni-ar exprima-o ştiinţa noastră şi ni-ar realiza-o politica noastră. Nici despre una nici despre alta nu e însă urmă. Despre popoarele ce ne împrejmuesc, ba chiar şi despre acelea cu cari până nu aşa de mult locuiam în acelaş staul, nu ştim nimic. Dacă vieaţa noastră îngrădită cu gardul chinezesc al neştiinţei se loveşte de ei, o arătăm cu exclamaţii sălbatice că i-am luat în seamă, şi apoi ne 'ntoarcem pe partea cealaltă".

Pe vecini, spune mai departe autorul, ungurul nu i-a luat în seamă, deoarece ambiţia sa e să se ştie pe-acelaşi plan cu Europa, adecă cu apusenii, şi nu cu nişte neinsemnate popoare dunărene. „Şi care a fost urmarea? Vecinătăţile ni le-am neglijat, iar până la Europa n'am putut ajunge. Nu ne-au lăsat niciodată necazurile casei noastre să ne ridicăm la orizontul ei".

Hungarologia are deci să constate că „vieaţa maghiară este aproape un negativ„. De aci, dela această cunoaştere de sine, trebuie să pornească ca să salveze ce mai este de salvat.„Geografia, antropologia, sociografia, etnografia să se unească la această muncă. Cu atât mai vârtos şi mai urgent cu cât rasa maghiară se prăpădeşte fiziceşte, moraliceşte, culturaliceşte."

Hungarologia a pornit însă la drum cu gânduri cu totul altele decât acelea ce-l frământă pe autorul articolului din revista asociaţiei protestante Soli Deo Gloria. Ea a pornit la drum tocmai cu gândul de-a falsifica şi mai mult autocritica maghiară, cunoşterea de sine maghiară. Şi-o s'ajungă tocmai la bun rezultat pe-această cale, şi ea şi biata naţie a lui Horthy.

Şi bulgarii se plâng la Gen

Scriitorul Gib. I. Mihăescu se ocupă sub titlul acesta în ziarul „Isbânda" (no. 185) de plângerea ce au înaintat-o bulgarii la Geneva în contra tratamentului rău ce l-ar avea în România.

Autorul arată că în urma acestei plângeri reprezentanţii noştri au depus şi ei o plângere în contra tratamentului asiatic de care se chiamă că se bucură fraţii noştrii de sub satrapia bulgărească, şi arată că e bine că s'a venit cu-această contra-pără (deşi nu este cazul unei reciprocităţi) deoarece aşa bulgarii vor fi mai repede siliţi să-şi bage minţile 'n cap. Pe bună dreptate observă însă d. Gib. I. Mihăescu, că trebuia să denunţăm mai demult Ligii Naţiunilor barbarul tratament ce se aplică fraţilor noştri din Bulgaria, pentrucă s'ar fi venit „cu mulţi ani preţioşi mai de vreme în ajitorul unei populaţii supusă celei mai ignobile vexaţiuni şi celei mai barbare constrângeri".

Să cităm în continuare:

„Dar să dăm cuvântul anchetatorilor obiectivi. După statistica, oficială bulgară din 1920, ar fi în această ţară 57.312 români, deşi după aceiaş statistică vorbesc româneşte 75.065 indivizi. Buna credinţă se vede chiar din perfidia acestor două date. Comparându-le cu acele ale statisticii din 1910 care ne da atunci 96.502 români şi cu datele culese pe căi indirecte dar sigure care ridică numărul actual al românilor din la 120.000, se vede intere pe care-l depun vecinii a distruge elementul ro după bunele metode ale genilor lor de gintă, ungu zentându-l din decenie în mai diminuat, concomi sforţările paralele aplicate de desnaţionalizare şi

Sforţările acestea se tra obicei în greutăţi teribile calea vieţii şi a desvoltăr fleteşti. Astfel aromânii pasc turmele vara în mu Pirin şi Rodopi, iar iarna ră în câmpiile Traciei, au puşi la munca forţată (cie) de care nu se pot s cât cu grele sacrificii băn şunile de care se folos fost cedate comunelor, a fost dublată pentru Asta pe cale oficială, p atunci când vreau s'o a astfel, li se pun atâtea încât nevoia samsarilor necesară, iar jegmănitul proporţii, care duc dead disperare. Cât priveşte ro din regiunea Vidinului plăşile Lom, Rahova, Plevna, Şiştov, sunt loviţi mai în interesele lor ec dar şi în cele mai sfinte ale diţiuni de viaţă. Şcoli r n'au mai rămas decât Sofia şi Djumaia şi un la Sofia. Pe vremea turc dar înainte de independ am dăruit-o bulgarilor cu sângelui nostru, în biseri mâneşti, preoţi români slu mâneşte. După război, au fost înglobate în diecez gare, preoţii români în încetul cu încetul şi limb reasca introdusă pe măsur cul celei româneşti: că slujbă româneşti, sub pr sunt vechi, înlocuite bulgăreşti.

In vremea asta bulgari drilater îşi trimet regulat în parlamentul românesc ajutorul băncilor minează elementul românesc în p ţară. Hotărît lucru, repre noştri la Geneva trebuie cu toată înverşunarea nu pentru... informarea Euro pentru abolirea integrală a acestor nedreptăţi şi ti

Vom adăoga la c mai sus că ar fi tim se arate Ligii Naţiun tratamentul asiatic c fraţii noştri din U Ne găsim astăzi în f nei noi ofensive ant neşti concentrice a U şi a partidului său m dela noi, şi nu vom învăţa minte pe aceş stoli ai minciuni pân vom cere socoteală în opiniei publice mondi tratamentul de extirp care supun pe fraţii rămaşi în Ungaria.

O specialitate a presei ungureşti din Arad

Am reprodus astă iarnă în coloanele acestea ceea ce scria despre Arad — despre Aradul „unguresc" — ziaristul clujean Ligeti Ernő în ziarul „Magyar Hirlap" dela Budapesta. Intre altele arăta acest gazetar trecut prin Arad, că are presa ungurească de aici o manie: să facă din fiecare derbedeu care a plecat din Arad în vagabondaj peste hotare, om mare, om european şi adeseori chiar mondial. Orice gazetăraş care nu şi-a putut isprăvi la Arad cursul inferior de liceu, devine astfel în coloanele acestei cinstite prese ungureşti a lui Stauber, a lui Major şi-a celorlalte somităţi arădane gazetar de calibru european; orice paţachină care nu s'a putut ilustra la teatrul unguresc din Arad decât ca concurentă a fetelor cu condicuţă, devine stea mondială, de teatru, de cinematograf, ş. a. m. d.

Sistemul acesta de gazetărie „arădană" îl înfierează acum d. Brázay în publicaţia sa timişoreană „A Toll" (No. 15-16) într'un articol referitor la faimosul deputat ebredist Kenyeres-Kauffmann, fiul rabinului Kauffmann din Beliul bihorean, despre care a mai fost vorba în ultimele două numere ale ziarului nostru.

Presa ungurească dela Arad s'a grăbit să-l declare arădan şi pe faimosul excroc al partidului lui Gömbös, pentrucă a făcut câteva clase de liceu la liceul unguresc de aici.

Şi spune d. Brázay în legătură cu aceasta:

„Dacă apare undeva o stea cu strălucire nouă, sau dacă dispare un faimos derbedeu bun de spânzurătoare, imediat se descopere despre el în redacţiile arădane că e arădan născut, arădan de baştină. E o metodă reporticească specific arădană, şi nici nu trebue brevetată, fiindcă nu li-o imită nimeni".

Constatarea aceasta nu e numai o înfierare a felului de gazetărie ungurească ce se face la Arad, în oraşul care a dat presei ungureşti cele mai neisprăvite elemente. Ci e şi-o înfierare a unei toleranţe prea mult prelungite. Neisprăviţii aceştia din redacţiile ungureşti fac, la dreptul vorbind, o operă sistematică de compromitere a renumelui Aradului. Dintr'un oraş care a fost la origine românesc, şi care a trecut în istorie ca centru de luptă românească, neisprăviţii presei maghiare fac un oraş cosmopolit, cu stele dintr'acelea cari nu aruncă decât umbră

•

Apropos! Publicaţia timişoreană face o comparaţie: între numitul „ungur care se deşteaptă" Kenyeres-Kauffmann, şi între preşedintele sindicatului presei ungureşti din Ardeal Sárkány, fost până deunăzi Salzberger.

Ar fi timpul să fie mai atente şi autorităţile româneşti la acest fost funcţionar de percepţie avansat gazetar şi preşedinte de sindicat gazetăresc unguresc. S'a întâmplat sub Sárkány acesta, sub decoratul acesta al ţării româneşti, că Sindicatul ziariştilor partidului maghiar — despre care am mai arătat nu odată că boicotează până şi la eliberările de permise gazetăreşti de cale ferată pe ziariştii unguri ce nu fac politica partidului maghiar — a fost primit în Asociaţia internaţională a presei, în ciuda protestelor României.

Români!

Cel mai bun antirevizionist e acela care duce în toate împreju în familie, în public, la slujbă, o vieaţă corectă, pe linia tradiţională stei româneşti.

Nu uitaţi că pe locotenentul Antonescu l-a dus în braţele stră şi de acolo pe banca acuzării vieaţa sa desfrânată.

Nu uitaţi că serviciul unguresc de spionaj deln Seghedin a cerut nilor săi dela Arad, să-i trimită cazierul tuturor fruntaşilor vieţii ar româneşti, cu specificări extinse la toate manifestările lor ce pot să tr o slăbiciune: dacă sunt însuraţi cu unguroaice sau ungurizate, dacă blă pela varieteuri, dacă zgâiesc ochii la „artistele" teatrului ung dacă cheltuesc mai mult decât îi lasă puterile, ş. a. m. d.

Duşmanul ştie ce face. Ne ţine 'n evidenţă pe fiecare. Ne caută biciunile, ca la un moment dat să-şi găsească între noi unelte pentru purile sale antiromâneşti.

Să învăţăm minte!

Atentatul în contra numelor de localităţi

Ziarul „Brassói Lapok" a publicat la 17 crt. o ştire în faţa căreia nu ştii ce să mai zici. Ştirea ziarul iredentist dela Braşov că domnii din Sătmar au cerut autorităţilor române şi d-lui Octavian Goga să le caute alt nume decât numele oraşului lor, în locul numelui Sătmar şi al greşitei forme Satu-Mare ce s'a oficializat la unire, deoarece (auziţi momentul) superficialii dela ministerul de interne le socot oraşul un simplu sat mare şi nu-i dau atenţia cuvenită oraşelor.

Ne abţinem să primim cu multă rezervă ştirile iredentistei gazete din Braşov, dar fiindcă-i vorba de o schimbare de nume de localitate, ne-am face numai de bucuria lăutându-i gazetei maghiare de seamă. Căci aşa-i la noi când e vorba de astfel de schimbări: nu poate cineva crede fără nici-o rezervă de idioţenie. Poţi crede, dacă ţi-o spune cineva, că se plănueşte mutarea şi trecerea la arhivă a numelor Bucureştilor, indiferent care ar fi motivul ce ţi s'ar spune c'a fost găsit pentru a da cetăţii lui Mihai altă denumire: că miroase urât, că vr'un scrib dintre cei cu nume voivodale din Ardeal ştiile anumite îl găseşte neîndemânatic cu etnicul şi cu eurocentrismul avansat al metropolei, că prin eternizată 'n noua denumire a capitalei amintirea vr'unui om politic al zilei, ş.a.m.d. Nu poţi crede la noi în materia de atentate după câte atentate am văzut din partea posibile dela unire în contra tezaurului nostru de vechi nume topice. Fiindcă nu s'a mai rămas sfânt în ţara aceasta. Orice netot a putut fi lăsat să „românizeze" toponimia localităţilor, înlocuind numele ungureşti populare (româneşti cu adevărat sau româneşti fiindcă noi le-am păstrat postumele dela traci, dela slavi, sau de alţi înaintaşi sau conlocuitori) cu nume româneşti de fabricaţie proprie, traduse depe denumirea ungurească care nu era la ei decât o traducere sau o prefacere a numelui românesc (Ex., dintre sute şi sute, Bihorului, care a devenit pe Bihor este Erdőhegy şi-a fost apoi redat după unire cu numele de Pădure „Pădureni", fără consideraţie măcar că avem Pădureni altă parte şi s'ajunge astfel la confuzie). Orice netot a fost în stare să facă „românizări" ca cea a Sătmarului bunăoară, botezat în Satu-Mare, fără consideraţie că Anonimus îl antepune Zothmar în forma Zothmar — etc. Orice netot a fost lăsat să facă „românizări" criminale ca cea a numelui Orăzii, căruia s'a oficializat după unire două forme: Oradea şi Oradia, i s'a dat forma nearticulată: Oradea şi ca urmare i s'a siluit genitivul şi dativul (Oradiei, în loc de Orăzii). Orice netot a putut fi lăsat să facă traduceri din ungureşte adăugând în coada unor de sate atribute prisosite sau nume de localităţi botezate (Uilac de Beiuş, bună-oară). Orice netot a putut fi lăsat de cei dela căile ferate să scrie numele localităţilor pe frontispiciul gărilor aşa cum l-a tăiat capul (de-o pildă Glogovaţi în loc de Glogovăţ), şi-apoi s'a mers cu înconştienţa şi mai departe, tolerându-se oricărui netot să dea gărilor alte nume decât ale satelor, fabricate dupăcum l-a tăiat capul pe domnul reformator. Colac peste pupăză, apoi, a putut fi lăsată fiecare comisie interimară de netoţi, să schimbe numele de localităţi cu nume de persoane din onomasticonul politicii actuale, şi s'a mers precum se ştie aşa de departe cu aceste războtezări potrivnice cu totului firii limbii româneşti, încât s'a dat acelaşi nume la mai multe localităţi de-odată, ba într'un caz, precum s'a arătat într'un articol din ziarul „Ţara Noastră«, la nu mai puţine de 20.

Batjocura aceasta trebuie să înceteze.

Protestăm în contra ei în numele luptei antirevizioniste ce o ducem, fiindcă cu fiecare înmormântare de nume de localitate ne destiinţăm singuri un argument istoric împotriva duşmanilor cari râvnesc pământul acesta. Şi nu ne destiinţăm numai argumente istorice ale dreptului nostru asupra acestui pământ strămoşesc, — ne destiinţăm totodată dovezi nerăsturnabile că poporul românesc are drepturi de prioritate şi-asupra altor pământuri, ale unora cari râvnesc pământul nostru. Studieze de-o pildă reformatorii toponimiei noastre toponimia istorică a Panoniei ungureşti şi-a multor altor părţi ale Ungariei, pline toate de nume topice la fel cu cele dela noi, şi-apoi vom vedea dacă le va mai veni poftă să se atingă cu uşurinţa de până acuma de un tezaur asupra căruia n'au niciun drept, fiindcă nu le aparţine ci e al străbunilor şi al românilor ce mai vin după noi.

*

P. S. — In n-rul dela 21 crt. al ziarului „Universul" s'a publicat o corespondenţă din Sătmar în care se adevereşte că s'a pornit o mişcare de către d. prefect al judeţului dr. Oct. Ardeleanu, pentru a se cere schimbarea numelui Satu-Mare. Corespondentul încheie spunând: „Se crede că se va reveni la numirea de Sătmar".

Dacă aceasta-i schimbarea ce se urmăreşte, n'avem la adresa iniţiatorilor acţiunii decât cele mai sincere cuvinte de laudă, recomandându-le fapta şi conducătorilor din celelalte localităţi cu nume „românizate" arbitrar.

Am fi vrut în orice caz să nu cetim în încheierea corespondentului acel ***„se crede"***.

Cel mai vechi document antirevizionist depe graniţa arădană

Semnalăm cu o deosebită bucurie studiul publicat de păr. Gh. Cotoşman dela Jimbolea în no. depe Iunie crt. al revistei timişorene „Luceafărul": „Contribuţii la cunoaşterea celor mai vechi biserici creştine din Banat".

Se ocupă de ruinile existente până azi ale bisericii dela Cenadul-Mare (fosta Moresana a lui Ohtun depe graniţa actuală depe Mureş) zidită prin secolele III—V. Autorul descrie amănunţit înfăţişarea acestui unic monument şi istoricul ei păstrat în scrierile ungureşti, arătând că-i vorba de-o biserică românească, trecută 'n mâna ungurilor prin sec. al XI-lea. Spune apoi în încheiere:

„Toate aceste mărturii scumpe ale unui strălucit trecut bisericesc ortodox-român ar trebui să formeze obiectul unui studiu deosebit şi aprofundat, care de sigur nu va fi lipsit de suprize şi care ar aduce serioase contribuţii nu numai la istoria vieţii bisericei româneşti, ci şi la cea naţională, culturală şi artistică. Ar mai trebui ca cei în drept să se seziseze şi să nu lase să se risipească aceste pietri, comori nepreţuite, acoperite acum de bălăriile nepăsării, ci să le aşeze cu pietate în vr'un muzeu, unde ar putea fi văzute de ceice se interesează şi doresc să cunoască trecutul acestui popor, care şi-a împletit viaţa religioasă cu cea naţională, şi şi-a pus sufletul la temelia locaşurilor dumnezeieşti. Pietrele — dela Bazilica antică — aceste moaşte sfinte, puse la locul de cinste ce li se cuvine, vor primi grai, după însuşi cuvântul Domnului Iisus, şi vor vorbi de-a lungul veacurilor ce vor urma despre trecutul glorios al acestui popor, care dela originea lui, prin vicisitudinile şi vijelia tuturor timpurilor, n'a părăsit un singur moment plaiurile pe cari locuieşte de aproape două milenii".

Studiul părintelui Cotoşman e 'ntemeiat pe observaţii făcute la faţa locului şi pe o foarte bogată bibliografie ungurească. Constatăm însă că şi S. Sa a făcut greşeala pe care au făcut-o de altfel toţi câţi s'au ocupat la noi de Moresana (Murăşana), numind-o după greşita formă păstrată de unguri „Morisena".

Sectele revoluţionare din Ungaria

Am reprodus în n-rul dela 20 Mai al „Gazetei Antirevizioniste" nişte destăinuiri din cale afară de întunecate ce le făcea despre cuceririle sectelor în Ungaria şi despre motivele *sociale* ale acestor cuceriri revista „Magyar ut" a asociaţiei protestante dela Budapesta Soli Deo Gloria.

In n-rul dela 15 Iunie crt. al numitei reviste se revine asupra acestei chestii cu un articol de „adaosuri", al lui Petre Veres, vrednic să fie cunoscut şi în alte amănunte decât cele ce le vom reproduce aci, de lumea bisericească dela noi care se interesează de problema sectantă.

D. Veres ne arată că sectele iau aspecte şi proporţii după ţări. In ţările culte, democratice, liberale, ale apusului, purced dintr'o nevroză personală şi-s mai puţin *sociale* decât cele din ţările răsăritene. Acestea din răsărit în schimb, *şi printre ele cele ungureşti*, sunt cu totului sociale şi colective, *şi duc la revoluţie dacă nu li se afine calea. Aşa şi-au găsit explicaţia şi lichidarea 'n revoluţie sectele ruseşti* **(avertisment pentru Ungaria, lesne de cetit printre rânduri!)**

Dupăce le-a clasat pe cele din Rusia ţaristă la un loc cu cele din Ungaria hortistă, le tratează *separat* pe cele din Polonia, din Rutenia, din *România*. Pentrucă aceste popoare au o supapă în misticism, în superstiţie, în fetişism.

D. Veres examinează apoi amănunţit sectele din Ungaria. Vom reţinea din ceea ce spune *legătura dintre cuceririle sectelor şi dintre iobăgie.*

„Sectantismul ţărănimii maghiare nu este deci absolut de loc rezultanta unor simple nevroze individuale, nu e adunătura unor oameni bolnavi — „cine s'asamănă, s'adună" — nu e nici o dorinţă de renaştere religioasă — aceasta e numai un fel de evadare, dinaintea luptei sociale în pasivitatea metafizică — *ci e încercarea de reacţiune a instinctului popular colectiv oprimat, condamnat la desfiinţare de spiritul concurenţei burgheze individualiste.* E un lucru ştiut azi îndeobşte, că îndeosebi marea parte a ţărănimii depe câmpie are din motive ce purced *din trecutul său* (adecă din iobăgia latifundiilor, — n. tr.) o mentalitate direct anticapitalistă. Nici nu se pricepe la afaceri şi nici nu-i plac, ba chiar le despreţueşte, tocmai de aceea au năpădit aceste ţinuturi jidanii şi industriaşii străini. Unii ideologi din lumea gentrilor explică că ţăranul ungur e de „rasă domnească", e popor aristocrat, deoarece şi domnii unguri tot această atitudine o au faţă de profesiunile comerciale şi industriale".

Ne spune apoi că din pricina izvoririi lor din cauze sociale, sectele ungureşti, dacă n'ar fi 'mpiedecate, ar pune mâna pe toată ţărănimea din Ungaria. Fiindcă — cu alte cuvinte — iobagii nu găsesc sub satrapia domnească din Ungaria alt refugiu.

„Sectantismul e deci forţamente un fenomen al boalei sociale ungureşti... — E o altă formă a mişcării sociale agrare înfrânte, anulate, scoase afară din lege".

Spicuiri

„Nu poate fi cea mai mare parte a pământului partea câtorva mii de privilegiaţi... Dacă iai în mână cu sentimentul acesta evanghelic statistica oficială întocmită acum un deceniu a proprietarilor de pământ şi-a arendaşilor din Ungaria, din care reiese că 5 milioane şi jumătate de iugăre (cadastrale, n. tr.) din pământul patriei sunt în mâna a 1100 de oameni, dintre cari unii au moşii mai mari de 100—200 de mii de iugăre, şi dacă te gândeşti apoi că la 3 milioane de oameni nu li s'a ajuns nici o palmă de loc din pământul acestei patrii, pe care şi dânşi o iubesc şi-au apărat-o şi acum în urmă cu sângele lor întocmai ca aceia, — este peste putinţă să nu simţi că avem nevoie de o puternică politică naţioală a proprietăţii şi-a colonizării».

(Dintr'un aricol al lui Dr. Şt. I. Kovács, apărut în n-rul din luna trecută al revistei „Protestáns Szemle" a protestanţilor din Ungaria.)

Un procuror budapestan mituit

Precum am arătat acum câteva săptămâni, a fost condamnat în Ungaria la trei luni de zile închisoare un procuror dela Budapesta, Francisc Heppes, pentrucă a luat dela un brutar care avea de retras o pâră o mită de 30 de mii de lei. Apelul condamnatului şi al parchetului a venit Luni spre judecare la Curtea de apel, care a confirmat pedeapsa dată de tribunal.

Rugăm pe onoraţii restanţieri să nu uite a-şi face datoria faţă de „Gazeta Antirevizionistă", achitându-şi modestul abonament.

Turanicii pur-sânge ai parlamentului lui Gömbös

„Gazeta Antirevizionistă" a semnalat dintru 'nceput urîta decădere a generalului Gömbös, care a ajuns din ebredist, din rasist, protector al cartelurilor evreieşti şi stăpân al unui parlament botezat în bătaie de joc al reformelor, în în care numai ce mai mişună guvernamentalii tăiaţi împrejur.

Precum s'a văzut, o parte dintre aceşti evrei au fost vâriţi în noul parlament al lui Gömbös ca reprezentanţi ai „ţinuturilor ocupate". Cel mai deochiat dintre aceşti „reprezentaţi ai ţinuturilor ocupate de valahi" e astăzi scos afară din partid, dat pe mâna parchetului şi ameninţat să fie expulzat în România, pentrucă s'a aflat (ceea ce partidul guvernamental o ştia dintru nceput) că e excrocul-excrocilor, că a ajuns ebredist prin excrocherie, că nu e ungur evanghelic ci evreu sadea şi încă băiat de rabin, că nu-l chiamă decât prin fraudă Kenyeres ci Kaufmann, că n'are titlul de inginer ce şi-l dă, şi că n'a optat pentru cetăţenia maghiară.

Bietul Gömbös n'a apucat să răsufle bine dup'această descotorosire de numitul Kenyeres-Kauffmann, şi iată altă avalanşă de destăinuiri în parlament şi în presă, despre un alt deputat al său „din generaţia reformelor": despre Alex. Megai-Meissner. Guvernamentalul acesta s'a ales în ţinutul Dobriţinului, în contra vicepreşedintelui partidului lui Eckhardt, în contra lui Hegymegi-Kiss, din pricina căruia s'a denunţat cartelul dintre Eckhardt şi Gömbös, pentrucă biroul electoral, pus să-l aleagă pe Megai-Meissner cu orice chip, a respins cea mai mare parte dintre recomandările lui Hegymegi. Hegymegi nu s'a lăsat. A aflat că Megai-Meissner e băiatul cuiva care a fost după trecerea Aradului în stăpânirea românească slujbaş la statul român, şi a trimis aici agenţi să ştiricească. Apoi l-a pus pe deputatul Sándor să arunce bomba, îndată după cazul cu Kauffmann alias Kenyeres: să arate că tatăl lui Megai-Meissner a prestat României jurământul, într'o vreme când se dăduse dela Budapesta comanda să nu depună niciun ungur din Ardeal jurământul, că a fost decorat de statul român, că apoi s'a repatriat în Ungaria şi s'a 'nvârtit de-o slujbă publică dar n'a optat pentru cetăţenia maghiară şi deci nici băiatul său nu e cetăţean; că, în plus, la 1931 deputatul Megai-Meissner şi-a scos dela ministerul de interne o dovadă că nu e cetăţean unguresc, şi că legea prevede, ca să poată cineva candida la deputaţie, să aibă cetăţenia de cel puţin 10 ani.

Deputatul Megai-Meissner a sărit, fireşte, să facă pe grozavul şi să spună că dacă se va adeveri ceva din ceea ce susţine omul lui Hegymegi, dânsul va trage toate consecinţele, dar să le tragă în caz contrar şi deputatul Sándor.

Cazul a ajuns la justiţia administrativă, care nu s'a pronunţat încă. Primăria din Pécs (Cinci-Biserici) a dat tatălui lui Megai-Meissner un certificat că n'a renunţat în timpul stării sale la Arad la apartenenţa sa la oraşul Pécs, deci se socoate că are apartenenţa acolo fără întrerupere de dinainte de Trianon, şi că are deci şi băiatul său cetăţenia în regulă. Hotărîrea aceasta a primăriei din Pécs nu va rămânea însă valabilă. Justiţia administrativă a refuzat s'o ia la prima desbatere în seamă, deoarece un mare număr de cetăţeni ai oraşului Pécs au făcut în contra ei contestaţie.

Să adăugăm la cele de mai sus ştirile culese de ziarul arădan „Erdélyi Hirlap" (no. din 15 VI.): că tatăl deputatului Megai-Meisner (pe atunci simplu Meisner) a rămas în adevăr la 1919 în slujba statului român, ca şef al alimenentării judeţului, şi a fost la 1921 decorat, apoi s'a expatriat în Ungaria.

•

Vom vedea până la numărul nostru din săptămâna viitoare, cum o va scoate guvernul rasist al lui Gömbös la cale cu acest nou caz Kauffmann, şi vom vedea cărui nou „reprezentant al ţinuturilor ocupate" îi vine rândul să fie asvârlit ca excroc sau ca necetăţean din parlamentul „reformelor".

Sunt interesante toate aceste „cazuri", dar mai mult decât toate ne interesează unul care nu va veni în discuţie deşi e din categoria aceasta: al deputatului Ioan Makkay, fiul episcopului protestant Alexandru Makkay dela Cluj, care de vreme ce e cel mai tânăr deputat unguresc şi de vreme ce în timpul studenţiei e de sine înţeles că n'a optat pentru cetăţenia maghiară, înseamnă că n'are vechimea de zece ani de cetăţenie cerută ca să poată fi „reprezentant al naţiunii".

Cum a reuşit Gömbös să ia 29 locuri din 108 la alegerile municipale din Budapesta

Alegerile municipale dela Budapesta, făcute zilele trecute, au fost o mare surpriză pentru generalul Gömbös, care dizolvase anul trecut consiliul iar acum comisia interimară ca să dea primăria pe mâna exclusivă a partidului său numit al unităţii naţionale. Din cele 108 mandate (până acuma erau 150) guvernul a luat numai 29, iar restul s'au repartizat astfel: partidul creştin al lui Wolff, care-şi limitează preocupările la politica municipală (a făcut până astă iarnă politică veşnic guvernamentaloidă) 33 de locuri; social-democraţii 21; liberalii şi democraţii (partid de stânga, jidovit) 18; partidul lui Friedrich 4; partida fostului primar general Ripka (ajutat de Bethlen) 2 locuri; iar o altă partidă, a lui Klár, un loc. Precum se vede, guvernul e în mare minoritate, şi n'are nici perspectiva de-a stăpâni primăria cu ajutorul wolffiştilor, precum o stăpâneau guvernele precedente, deoarece dela ruptura dintre Bethlen şi Gömbös partidul lui Wolff şi-a reluat total independenţa.

Ca s'ajungă la această izbândă (semioficiosul „Budapesti Hirlap" o numeşte izbândă, deoarece gömbăşiştii şi foştii combatanţi aliaţi cu ei au luat la alegerile de-acum patru ani numai 28 de locuri, faţă de 29 luate acuma) guvernul a deslănţuit timp de două luni asupra Budapestei o teroare cum nu s'a mai pomenit pe lume. A aranjat lucrurile astfel ca peste 100 de mii de alegători să nu-şi capete buletinul de votare; dela ceilalţi apoi cari şi le-au căpătat, au fost luat japca, de către organele p neşti şi de către trimişii pa lui guvernamental, puşi să dească când întră factorul cu buletinul în casa omu imediat ce iese factorul să pe bietul alegător sau în lui pe nevastă, ca să le dei letinul. Sistemul acesta n'a fost de-ajuns. Şi nici de câte 10—12 ori ale mo Ci s'au mai adaos la a presiuni, dări afară din execuţii fiscale, etc.

Şi totuşi Gömbös n'a luat cât 29 de locuri din 120!

Intr'adevăr uriaşă popular

CEA MAI BUNĂ REVISTĂ ILUSTRATĂ DIN ŢARA TIPĂRITĂ IN CONDIŢIUNI TECHNICE SUPERIOARE, PE HÂRTIE CROMO, ESTE

ILUSTRAŢIUNEA ROMÂNĂ

EDITATĂ DE ZIARUL „UNIVERSUL"

Iredentism în şcolile Ungaria

La Budapesta s'au ţinut trecute anualele concursuri lăreşti, asemănătoare cu ale rimii Române.

Vom releva că şi cu-acest lej şcoala maghiară s'a d mai mult unealtă a iredent lui decât propovăduitoare i inţei. Precum arată „Buda Hirlap" din 28 Mai, s'au d tre altele următoarele teze:

La istorie: Cei 13 dela (Adecă cei 13 comandaţi e taţi la Arad ai răscoalei kos în amintirea cărora guvernul bös a decretat astă toam fost anul ziua de 6 Octo „zi a iredentei arădane„).

La geografie: „La 12 M figurat în presa budapestan mătoarele oraşe: Pécs, Cluj tislava, Fiume, Roma, Geneva zig, Istambul (fireşte, scrise reşte, n. tr.) Ce ne 'nvaţă geografiei în legătură cu a nume„. (In paranteze se ad că trebuie date şi referinţe rice. Alegerea oraşelor de sus e făcută bine înţeles cu iredentist, dupăcum se vede întâia privire.)

La ştiinţele naturale (între a Fotografia în slujba apărăr ţionale.

Românii din Ungaria

— Câteva date statistice româneşti şi ungureşti asupra Românilor rămaşi în Ungaria după tratatul dela Trianon. Satele româneşti din apropierea frontierei noastre dela vest —

— Studiu statistic —

de: ***Petre Petrinca***

12) In comuna Tótbánhegyes, la 1900, sunt arătaţi 42 Români, iar la confesiuni 74 rt. şi 44 gr. cat. Total: 108 Români. In 1910, situaţia e identică. Aceşti Români au fost aproape complect maghiarizaţi.

13) In comuna Végegyháza, la 1900 sunt arătaţi 3 Români, iar la confesiuni 43 ort. şi 63 gr. catolici. Total: 106 Români. In 1910, sunt arătaţi 3 Români, iar la confesiuni 10 ort. şi 50 gr. cat. Total: 60 Români. Mai puţini deci cu 46 decât în 1900. Aceştia au fost complect maghiarizaţi.

15. In comuna ***Közvegy***, Românii au fost complect maghiarizaţi.

In 8 comune ale plasei, statistica maghiară din 1920 abia mai arată 89 de Români.

In plasa centrală a Macăului, avem Români în următoarele comune:

16. ***In comuna Alberti (Csanád-Alberti),*** pl. Centrală, la 1900 sunt arătaţi 3 Români, iar la confesiuni 2 ort. şi 4 gr. cat, Total: 9 Români. In 1910 nu este arătat nici un singur Român, iar la confesiuni 3 ort. Românii din Alberti au fost complect maghiarizaţi.

17. ***In comuna Ambrozfalva,*** la 1900, nu este arătat nici un singur Român, iar la confesiuni 6 ort. Deci 6 Români. In 1910, sunt arătaţi 3 români, iar la confesiuni 8 ort. şi un gr. cat. Total: 9 Români. Aceştia au fost complect maghiarizaţi.

18. ***In comuna Apátfalva,*** la 1900, sunt arătaţi 6 Români, iar la confesiuni 32 greco-catolici şi 21 ort. Total: 53 Români. In 1910, sunt arătaţi 19 români, iar la confesiuni 17 gr. cat. şi 32 ort. (între cari şi 6 Sârbi). Total: 53 Români. Aceştia au fost complect maghiarizaţi.

19. ***In comuna Földeák,*** la 1900, este arătat 1 Român iar la confesiuni 18 gr. cat. şi 4 ort. Total: 22 Români. In 1900, sunt arătaţi 10 Români, iar la confesiuni 13 gr. cat. şi 9 ort. Total: 22 Români.

20 ***In comuna Kiskirályhegyes,*** la 1900, este arătat 1 Român, iar la confesiuni 2 gr. cat. şi nici un ort. In 1910 nu mai este arătat nici unul. Românii din această localitate au fost complet maghiarizaţi.

21. ***In comuna Lele,*** la 1900, sunt arătaţi 4 Români, iar la confesiuni 28 gr. cat şi 16 ort. Total: 44 Români. In 1910, sunt arătaţi 16 Români, iar la confesiuni 34 gr. cat. şi 24 ort. Total: 58 Români.

22. ***In comuna Nagymajlàth,*** la 1900, nu este arătat nici un singur Român, iar la confesinni 4 gr. cat. şi 6 ort. Total: 10. In 1910, sunt arătaţi 2 Români, iar la confesiuni 4 ort. şi un gr. cat. Total: 5 Români.

23 ***In comuna Pitvaroş,*** la 1900, sunt arătaţi 2 Români, iar la confesiuni 10 gr. cat. Total: 10 Români. In 1910, sunt arătaţi 4 Români, iar la confesiuni 9 gr. cat. şi 1 ort. Total: 10 Români. Aceştia au fost complect maghiarizaţi.

24. ***In comuna Cenadul Unguresc (Magyarcsanád, plasa Centrală),*** la 1910, sunt arătaţi 1788 Români (şi 608 Sârbi), iar la confesiuni 2452 ort. şi 17 gr. cat. La această dată Românii din Cenadul Unguresc, erau în număr de 1861 suflete. In 1910, statistica maghiară arată 1679 Români (şi 616 Sârbi) iar la confesiuni 2355 ort. şi 11 gr. cat. Deci o pierdere de 109 suflete în 10 ani. In realitate, la această dată, se aflau în Cenadul unguresc un număr mult mai mare de Români şi anume cam 1800 suflete.

In Cenadul Unguresc, Românii ort., au o parohie materă, care în 1919, avea 1719 credincioşi, o biserică, un preot şi două şcoli confesionale ort. rom. Azi, p român în Cenadul Ungures Gheorghe Buha. In 1933, a biserică, şi aproximativ 1960 dincioşi ort. rom. Parohia a mătoarele filii: Makó (Macă 39 credincioşi, Szeged (Seghe Apatfalva şi Királyhegyes, cu credincioşi.

25. ***In oraşul Macău (Ma capitala judeţului Cen*** la 1900, sunt arătaţi 62 Rom iar la confesiuni 1506 gr. ca 94 ort. (între aceştia 21 Sâ Cei 1506 greco-catolici sunt Români. In 1910, sunt arătaţ Români (şi 43 Sârbi), iar la c fesiuni 1392, gr. cat. şi 187 Explicaţia scăderii gr. catoli o găsim în maghiarizare. D ei ar fi fost unguri, n'ar fi sc atât de dezastruos, în timp abia 10 ani. O mare parte d Românii din Macău au fost m ghiarizaţi şi mai ales cei gr. Românii din Macău au avut 1920, cam 1347 credincioşi rom o biserică şi o şcoală confes nală română, maghiarizate la 19

In plasa centrală a jud. Ce la 1900, sunt arătaţi 1805 rom (şi 669 Sârbi) iar la confes 2510 ort. şi 115 gr. cat. (a

Din desbaterile parlamentului unguresc

nistrul de interne G. Koz- arătat în ședința dela 6 crt. a Camerei (cităm din agyarság" dela 7 Iunie), osperează și fac colecte" garia 14.300 de societăți e, cari, „sub diferite pre- demonetizează cele mai tice și mai religioase „Suntem așa de mult or- ți în societăți, a spus rul de interne, încât, fără i socotim deficitele, re- an cotizații de 10 pengő e lei) de fiecare locui- Ungariei". **(Ceea ce la pe 9 milioane de su- inseamnă aproape 90 ioane de pengő, sau pe două miliarde și 700 ioane de lei, storși dela ni sub pretexte reli- e sau patriotice.)**

*

utatul Petrovácz a arătat ința dela 17 Iunie crt. mărul șomerilor din Un- fără al celor intelectuali comercianților și indus- or fără lucru, este de e mii de inși. (Cf. „Bu- ti Hirlap", 18. IV.)

*

edința dela 22 Mai so- ul Esztergályos a profe- n contra faptului că nu sesc bani pentru com- a tuberculozei și-a mor- ii infantile, în schimb se esc fondurile secrete ale denției consiliului de mi- (Cf. „Pesti Hirlap", 23. V.)

*

istrul de interne a depus mâna trecută în parla- un proiect de lege prin sunt obligate cinemato- e să nu ruleze decât sonore cari au sincro- și-o versiune ungurea- „Magyarság" a reprodus ătură cu aceasta, în n-rul 16 Iunie, un interview al Gretei Garbo, în care vestita artistă protestează energic în contra sincronizărilor, din pricină că nu sunt reușite, și declară că nu va permite să i se ruleze astfel de filme.

Inarmări cu gheșefturi

În ședința dela 8 Maiu crt. a parlamentului maghiar s'a rostit o interpelare nostimă. Deputatul cu nume interesant Anton Czirják (citit bisilabic Țiriac) din paridul zis agrarian al lui Eckhardt, a adus în discuție gheșefturile ce s'au făcut la Pécs (Cinci-Biserici) sub pretextul înzestrării cu un palat a comandantului brigăzii mixte. Primăria dăduse gratis un loc viran în centrul orașului și agajase pe socoteala sa antreprenori, cu alte cuvinte se apucase să zidească palatul comandantului brigăzii pe cheltuiala orașului. Cadoul acesta nu convenea însă senatorului Ernest Visnya, care e președintele Casei de păstrare „și-i și 'n toate celelalte privințe domnitor suveran în Pécs". Omul acesta al lui Gömbös a aranjat deci să nu se primească cadoul municipiului, ci să se mute comandamentul brigăzii cu chirie într'un palat al Casei de păstrare. S'a făcut în dauna armatei un gheșeft de 100 de mii de pengő (trei milioane de lei), lipsindu-se totodată brigada de-o casă proprie, oferită în dar, în centrul orașului.

Ministrul de război Gömbös a sărit ca ars și a vorbit interpalatorului pe-un drastic ton milităresc, totuși deputatul opoziționist și-a spus până la capăt ce avea de spus, iar după răspuns lui Gömbös a declarat că nu i-a răspunsul ministrului de război la cunoștință.

Interpelarea lui Czirják, pe care oficiosul partidului său, „Uj Magyarság", a refuzat s'o publice, a apărut numai în semioficiosul guvernului, în „Budapesti Hirlap", cu toate înfierările de rigoare, și în oficiosul Ligii Revizioniste „Pesti Hirlap" (no. din 9 Mai).

FALIMENTELE DIN UNGARIA

In luna trecută s'au pronunțat de către justiția maghiară 61 de insolvențe, și anume: un faliment și 60 de concordate forțate. (In Mai anul trecut au fost 9 falimente și 45 de concordate forțate.)

In toate cele cinci luni ale anului de față s'au pronunțat 285 de concordate (față de 227 din Ianuarie—Mai 1944) și 26 falimente (față de 44 din aceeași epocă a anului trecut).

Falimentele deci au scăzut, în schimb insolvențele s'au sporit cu 17.31% față de cele din Aprilie crt., și cu 14.76% față de cele din perioada corespunzătoare a anului trecut, iar concordatele forțate s'au sporit cu 33.33%. (Cf. „Uj Magyarság", 1. VI.)

IN SĂCUIME

Desromânizările dela orfelinatul din Sumuleu

Confratele „Gazeta Ciucului" a publicat în n-rul 133 o semnalare alarmantă despre cele ce se 'ntâmplă la orfelinatul dela Șumuleu al călugărițelor din ordinul Sfântului Vincențiu, care e trecut dela 1923 în sarcina statului.

Statul contribue anual cu 400,000 de lei la întreținerea orfelinatului, dar nu face nici un control al celor ce se petrec la instituția lăsată pe mâna călugărițelor maghiare. De aceea regulamentul de funcționare al orfelinatului prevede și astăzi la art. 4 (și ceea ce prevede se face) „o deosebită atenție pentru instrucția religioasă și pentru spiritul patriotic maghiar". Și de-aceea în loc ca cei 47 de orfani neromâni cari sunt găzduiți la orfelinat să fi ajuns după atâția ani să știe ceva românește, au ajuns în schimb cei 27 de orfani români ai institutului să nu vorbească chiar și între ei decât ungurește, adecă să se magharizeze, dupăce la întrarea în orfelinat nu știuseră ungurește o vorbă.

Și totuși partidul maghiar și organizațiile maghiare bisericești se mai plâng la Geneva că n'au în țara aceasta zisă românească libertate ca 'n sânul lui Horthy!

Legături revizioniste maghiaro-polone

Ziarul budapestan „Magyarság" a publicat la 16 Iunie crt. o corespondență din Varșovia, în care se arată următoarele:

Revista „Nasza Przyszloc" relatează despre conferințele ce s'au ținut în primăvara acestui an sub egida „Societății pentru ideea de stat polon", cu privire la desideratul unei granițe comune polono-maghiare. Darea de seamă e precedată de un articol al redactorului revistei, Bobrzynski, în care s'ar spune (după citatul lui „Magyarság") că „trebue să spargem cu o grindă de fier dela Varșovia la Budapesta puntea ce vor s'o facă cehii între Praga și 'ntre Moscova", și că „societatea poloneză poate cu atât mai vârtos să ia apărarea cauzei maghiare, cu cât Polonia n'a ratificat tratatul de pace dela Trianon". Urmează darea de seamă despre ciclul de conferințe referitoare la granița comună maghiaro-polonă. Au conferențiat următorii: Eugen Schummer, secretarul secției maghiare a asociației, profesorul univ. dela Vilna Bossowski, directorul camerei comerciale maghiaro-polone dela Varșovia Henrik Drozdowski, și prof. univ. Ioan Paiewski. Restul revistei, spune corespondența lui „Magyarság", e închinat Slovaciei, pe care, dupăce s'ar fi rupt de ea Rutenia, propagatorii acești ai granței comune maghiaro-poloneze ar vrea s'o facă autonomă.

Tot românul de bine citește ziarul

așul Macău). Datele statis- maghiare sunt false. In rea- în plasa întreagă (fără ora- acău) erau cam 2500 Ro- din cari numai Cenadul resc ne dă cifra de 1800 ni.

1910, sunt arătați 1733 Ro- deci mai puțini decât în Dar la confesiuni găsim ort. (între aceștia 623 Sârbi) greco-catolici. Greco-cato- u scăzut și ei la aproape ate, față de anul 1900.

1920, statistica maghiară ne în plasa centrală 1458 Ro- deci iarăși o pierdere insem- față de anii 1900 și 1910. 1900, în jud. Cenad, sunt 2 Români (și 3981 Sârbi) confesiuni 16.567 ort. și greco-catolici (toți Români!). ărul real al Românilor, la stă dată, ar fi de 17.106 su- Această cifră o găsim cu ință, cercetând rubrica con- nilor.

1910, statistica maghiară ne în jud. Cenad 14.046 Ro- i (și 3967 Sârbi) iar la con- uni 15.024 ort., și 4438 gr. Conform datelor confesionale, 1910, se aflau în jud. Cenad 485 Români. Iată o cifră imposibilă! Pentrucă față de anul 1900 ne prezintă o scădere de 1900 suflete.

Prin tratatul dela Trianon, s'au anexat României numai 2 comune românești mai importante, și anume: Nădlacul și Șeitinul. Nădlacul, în 1900, avea 4358 Români, iar Șeitinul 4490 Români. Total: 8730 suflete. Deci după datele din 1910, ne-ar mai fi rămas în Ungaria, în jud. Cenad, o cifră de 7.755 Români.

In realitate, în jud. Cenad rămas Ungariei, numărul aproximativ al Românilor, atinge cifra de 8000 suflete. O parte din aceștia sunt maghiarizați (mai ales Românii gr.-cat.) Statisticile noastre bisericești deasemenea ne arată, în jud. Cenad, cam 7.605 Români ort. și uniți. Dacă ținem în seamă statisticile maghiare de dinainte de răsboi, deasemenea vom obține aceste cifre. Totuși statistica maghiară din 1920, ne arată numai 3883 Români, în jud. Cenad, rămas aproape în întregime Ungariei.

In Cenadul Unguresc, la 1920, ni se arată că ar mai trăi numai 1442 Români, iar în Bătania 1696 Români. Deci față de anii 1900 și 1910, constatăm pierderi destul de însemnate. La rubrica confesiunilor, statistica maghiară din 1920, ne arată 7.788 ort. (între cari 3136 Sârbi, iar restul Români). Deci numărul românilor ort. ar fi de 4652 suflete, iar al Românilor gr. cat. de 2111 suflete. Total: 6763 Români. Această cifră se apropie mai mult de adevăr, decât cea de 3.883 Români, câți arată statistica maghiară din 1920. Datele noastre eparhiale din anii 1919—20, ne confirmă cifra de 7500—8000 de Români în jud. Cenad rămas Ungariei. Statistica maghiară din 1930, în județele unificate ale Ungariei: Cenad, Arad și Torontal, ne arată abia 4521 Români (2.6%) (Révai Lexikona Vol. XXI. 1—17 iv. Pag. 218. Budapest, 1934). Acest lucru e însă o imposibilitate.

Românii din jud. Arad, trunchiat și rămas în parte Ungariei

„Din populația totală de 21.720 suflete (a jud. Arad, rămas Ungariei), sunt 41,5% Maghiari, 34,8 Germani, 16,6% Slovaci și 10% Români. Aceștia sunt răspândiți în'tr'o singură plasă (Elek) în trei comune, fără să atingă în vre-una 16%. Iată aceste comune„:

1. Elek 1.183 Români (15,4%)
2. Medgyesegyháza 637 „ (11,5%)
3. Nagykamarás 313 „ (8,0%)

Aceste date ni le dă statistica maghiară din 1920 (Vezi I. de Nagy, studiu cit. ant., pag. 361). După aceste date, în jud. Arad rămas Ungariei, în cele trei comune amintite, ar exista abia 2133 Români. Această statistică, după cum vom vedea, nu corespunde deloc realității.

Din jud. Arad a fost adjudecat Ungariei prin tratatul dela Trianon numai o mică parte din teritoriul Nord-vestic al jud. și anume, partea care face parte din împărțirea administrativă a plasei Aletea (Elek). Din zece plase ale Aradului, numai plasa Aletea a rămas aproape în întregime Ungariei, deși majoritatea locuitorilor ei erau Români. La 1900, față de 8885 locuitori Unguri, în plasa Aletei, erau 11.190 Români. Restul erau Germani și Slovaci. In 1910, față de 9.405 Unguri, erau 11.826 Români, iar restul Slovaci și Germani.

In jud. Arad (trunchiat), din Ungaria, se află Români în comunele următoare.

1) ***In comuna Aletea (Elek, centrul plasei cu acelaș nume)*** la 1900, se aflau 1353 Români, iar la confesiuni 1405 ort. și 9 gr. cat. Total: 1414 Români. In 1910, se aflau 1417 Români, iar la confesiuni 1391 ort. și 6 gr. cat.

Comuna Aletea e situată în imediata apropiere a granței românești. După o statistică a prefecturei Arad, are 1314 locuitori Români. Românii din Aletea n'au nici școală și nici biserică românească. Copiii lor frecventează școala primară maghiară și după împlinirea vârstei de 12 ani, sunt făcuți cu de-a sila „magyar levente„ (viteji maghiari!). O parte dintre Românii acestei comune au fost maghiarizați.

(Va urma)

Săptămâna extern

Ciudatul acord naval anglo-german

— Cele trei evenimente dela 18 Iunie. Alt serviciu militar obligator în Ungari

Tratativele navale ce erau între Anglia şi Germania au dus Marţi la un sfârşit surprinzător, care a pricinuit în Franţa, în Italia şi 'n alte ţări o penibilă surprindere, dat fiind că înţelegerea ce s'a 'ncheiat între englezi şi germani loveşte fundamental în clauzele militare ale tratatului de pace dela Versailles.

Inţelegerea ce s'a 'ncheiat la Londra la 18 Iunie e aceasta:

Se admite Germaniei să aibă vapoare militare egale 'n greutate cu a 35-a parte la sută din greutatea totală a vaselor militare ale Marei-Britanii.

In cadrele acestea, submarinele vor putea fi egale cu ale Britaniei.

Inţelegerea mai prevede că dacă o viitoare conferinţă a desarmărilor va impune Angliei reducerea flotei, tonajul german se va reduce deasemenea, în proporţia de 35 la sută.

Rămâne să se vadă ce vor zice la această învoială puterile celelalte.

Fapta Angliei înseamnă încă o abatere dela politica pacturilor generale, cari formau până acum principiul apărării păcii europene.

Ştirile mai nouă arată că înţelegerii navale îi va urma o înţelegere anglo-germană privitoare la înarmările aeriene. Dupăce 'nceputul s'a făcut, continuările nu mai pot surprinde.

Cele trei evenimente dela 18 Iunie

La Londra: Semnarea acordului naval anglo-german.

In Germania: Intâiele recrutări generale.

La Budapesta: Un proiect de lege pentru obligativitatea apărării antiaieriene.

Invoiala navală anglo-germană e comentată la Budapesta ca o lovitură de graţie dată tratatului de pace dela Versailles.

Aşa-i spune, pe şleau, „Uj Magyarság", în n-rul dela 19 crt.: „Invoiala aceasta a dat definitiv lovitura de graţie dispoziţiilor militare ale tratatului dela Versailles; acum s'a întâmplat pentru întâiaoară dela sfârşitul războiului mondial încoace, că una dintre puterile învingatoare a făcut înţelegere cu o putere învinsă fără să ţină seamă de hotărîrile militare ale tratatului".

Semioficiosul guvernului, „Budapesti Hirlap", îşi intitulează astfel în numărul dela 19 Iunie telegramele despre acordul naval: „Acordul dela Londra înseamnă definitiva ***denunţare*** a tratatului dela Versailles".

Mai grăitoare decât toate aceste comentarii sunt comentariile ce le face acordului dela Londra deputatul Francisc Rajniss, în articolul din fruntea numărului dela 20 Iunie al lui „Uj Magyarság".

„Intr'o singură zi — spune acest deputat gömböşist şi în acelaşi timp eckhardist — s'au produs în Europa două evenimente de însemnătate istorică. Germania, dând neted dar hotărît la o parte tratatul dela Versailles, ***a început în tot imperiul recrutările pe seama oştirii independente,*** şi tot în această zi Anglia şi Germania au încheiat învoiala navală".

„Invoiala navală anglo-germană înseamnă fără îndoială o legătură între înarmările nemţeşti depe uscat şi între înarmările englezeşti depe apă. Invoiala sancţionează parcă pasul ce fusese declarat ilegal, făcut Germania prin reînfiinţarea armatei sale; şi desfiinţează putinţa chiar de a se face de către marile puteri în contra Germaniei o alianţă represivă care ar reaminti Europei tratatul dela Chaumont făcut pentru doborîrea lui Napoleon. Anglia a consfinţit lupta pentru libertate a Germaniei, şi in baza învoielii navale va pune nu peste mult pe delegatul german, ***ca parte cu puteri egale,*** la masa tratativelor, la cele mai apropiate tratative internaţionale navale... alături de Franţa! Tabloul acesta e de pe acum o urmare tehnică, inevitabilă a noului acord".

Să adăugăm la comentariile acestea budapestane, că la cele două evenimente dela 18 Iunie s'a mai adaos unul. Tot Marţi s'a făcut la Budapesta început imitării Germaniei prin aducerea în parlament a unui proiect de lege — pe care-l vom înfăţişa mai la vale — despre obligativitatea apărării antiaieriene, adecă mai corect: despre obligativitatea serviciului militar aviatic.

Se mai pregăteşte o surpriză

Ribbentropp, trimisul lui Hitler la Londra, care a încheiat cu Anglia pactul naval, a făcut Angliei propunerea ca să se pună Austria sub tutoratul Ligii Naţiunilor — aşa cum a fost până în Ianuarie provincia Saar, care a trecut în urma plebiscitului la Germania — şi să fie demilitarizată total.

Propunerea aceasta înseamnă nici mai mult nici mai puţin decât pregătirea alipirii Austriei la Germania, după exemplul cunoscut al Sarului.

Se înţelege că Franţa, Italia (îndeosebi), şi celelalte state interesate la menţinerea stării de azi din Austria, nici nu vor vrea să audă de asemenea „soluţie". Propunerea aceasta va avea în primul rând darul să slăbească marea prietenie ce se făcuse în vremea din urmă între Ungaria şi Germania.

SITUAŢIA IN EXTREMUL ORIENT

După marea enervare ce-a fost acum două săptămâni din pricina purcederii Japoniei la ocuparea Chinei, a urmat săptămâna aceasta o săptămână de descordare. Japonia şi-a continuat transporturile de trupe, dar s'a mărginit la câteva înaintări fără însemnătate deosebită. S'a constatat în schimb o oarecare împăcare la chinezi cu noua situaţie, cu anexările întâmplate pân'acum la statul Manciukuo de sub tutoratul Japoniei, — şi totodată s'au început frecături, cu semne de răzrăţire sau de război între fraţi, între împărţitele guverne chineze. Dovadă că Japonia se pricepe să-şi pregătească fără pierderi pentru ea terenul în China.

Ca să se pună totodată la adapost, sau poate că numai ca să capete răgaz, Japonia a propus Rusiei un pact de neagresiune, o înţelegere de neatăcare. In scopul acesta unii miniştri japonezi au făcut declaraţii de prietenie faţă de soviete.

Conferinţa Micii Inţelegeri

La data când apăr ţine 'n Iugoslavia co miniştrilor de externe Inţelegeri.

Bănuim că în urma staţiilor ce s'au făcut la Budapesta — cu dimpreună — pentru narea monarhiei, un seamă al conferinţe chestiunea restauraţie şi austriace.

Un alt punct de se sigur, va fi noua în ce au luat-o iucrurile ropa prin pactul germ glez, şi prin propune mană referitoare la Austriei sub tutoratul ţiunilor.

Obligativitatea apărării antiaieriene în Ungaria

Prim-ministrul şi ministrul de război Gömbös a depus în parlament Marţi — în ziua semnării acordului anglo-german — un proiect de lege intitulat în chip mincinos: „pentru apărarea antiaieriană" care prevede următoarele: [rezumăm după textul din semioficiosul „Budapesti Hirlap" dela 19 Iunie):

§ 1. Sunt obligaţi fără deosebire de sex toţi cetăţenii trecuţi de 14 ani să participe la apărarea antiaieriană, şi vor putea fi obligaţi să ia parte în acest scop la instrucţie.

§ 2. Ministrul de război în înţelegere cu ceilalţi miniştri competenţi, poate limita şi reglementa libertatea circulaţiei.

§ 3. Ministrul de război fixează oraşele şi comunele, deasemenea instituţiile şi întreprinderile depe teritoriul acelora, cari vor fi obligate să se aprovizioneze cu unelte şi mijloace de apărare antiaieriană.

Tot ministrul va fixa dela caz la caz: ce fel de instalaţii şi în cât timp trebuie să facă comunele, instituţiile, întreprinderile şi particularii, şi în ce măsură sunt obligaţi a contribui la cheltuieli. Contribuţiile acestea se vor încasa întocmai ca impozitele.

§ 4. Se pedepsesc cu două luni de închisoare — dacă infracţiunea nu e mai gravă — iar în caz de război cu 6 luni de închisoare:

a) cei ce nu execută §-ul 1

b) patronii cari îşi împiedecă angajaţii de a executa §-ul 1.

c) cei ce calcă sau dejoacă dispoziţiile date în baza §-ului 2.

§ 5. Se extind şi la cei ce strică instalaţiile de apărare antiaieriană pedepsele cari se aplică celor ce aduc sticăciunii nstalaţiilor telegrafice.

Cei obligaţi a satisface art. 1 (adecă să participe la apărarea antiaieriană şi la istrucţiile respective) ***„se socot ca unii cari sunt obligaţi a face slujbă sau lucru sub conducere militară".***

§ 6. Se pedepsesc cu închisoare până la 5 ani cei cari în caz de atac aierian sau de pericol calcă cu voia sau fără de voie dispoziţiile date. Călcarea cu intenţie a acestor dispoziţii se poate pedepsi ***cu temniţă*** ***până la 15 ani,*** dacă a pricinuit statului dau sau a cauzat morţi şi cari făptuitorul le-a pu vedea; iar dacă fapta făcută dinadins ca să p scă asemene rezultate, depseşte ***cu temniţă*** iar în cazul că a şi pricin sau daune grave st ***moarte.*** Celor pede baza acestui paragraf pendă şi drepturile po

O LEGE DE JĂCMĂNEALĂ

Ziarul „Magyarság" destăinue în pagina întâia a numărului său dela 19 Iunie, că paragraful al treilea al proiectului, adecă cel care dă ministrului de război (respectiv guvernului) dreptul de-a fixa după bunul plac contribuţia băneasca a particularilor şi-a întreprinderilor la apărarea antiaieriană, a stârnit o agitaţie enormă.

„Dacă parlamentul votează acest paragraf al legii — spune „Magyarság" reproducând ceea ce i-au declarat deputaţii — devin nule nu numai autorizările bugetare (date de parlament guvernului), ci **guvernul maghiar ajunge în posesia unei aşa de mari împuterniciri, care îi asigură putinţa de-a dispune după bunul său plac de averea cetăţenilor.** E de neînchipuit ca guvernele ce se perindă să aibă după bunul lor plac dreptul să impună dela caz la caz, sub titlu de „cheltuieli pentru apărarea antiaieriană", cu sume mai dinainte fixate, pe particulari sau pe întreprinderile ce nu le sunt simpatice, sau pe comunele şi oraşele cari ţin prea mult la autonomia lor, şi să încaseze aceste sume în chipul în care se incasează impozitele directe. **Guvernul maghiar care ajunge în posesia acestei împuterniciri, dispune cu mult mai nelimitat şi mai liber decât guvernul Germaniei, Italiei, sau al Rusiei sovietice, de averea cetăţenilor maghiari şi-a comunităţilor.** In ţările cu dictatură — trebue s'o recunoaştem aceasta în favorul lor — mânuirea banilor publici nu numai că n'a fost făcută mai uşoară, dar au înăsp deci de neînchipuit ca maghiar, care se decla stituţional, ***să doreas parlament votarea care să-i asigure*** **un mai larg decât sub dictatură,** ***pentru rea averii cetăţenilor***

Ce preve proiectul

Alt serviciu militar obligator

E nostim şi ceaa „Magyarság" că spun despre încercarea aceas vernului lui Gömbös de averea cetăţenilor. Se prin cele citate mai sus, ţul genaral ştie bine odinioară: „utile cum **adecă că ştie să treaba patriotică măneala.**

Pe noi însă ne interes primul rând din proiectu de lege paragraful întâi.

Pentrucă acest p înseamnă că se introd Ungaria un nou militar obligatoriu, al leventismului, fetele şi femeile erau obligate.

Legea aceasta ce Gömbös parlamenta ghiar în ziua în semnat la Londra naval anglo-german, deci decât o isteaţă a clauzelor militare tatului de pace dela şi o pregătire pentr când Ungaria va p îndrăznească să fac făcut la începutul pri Germania: să proclam înarmarea.

Tiparul CONCORDIA Institut de Arte Grafice şi Editură S. A. Arad, Strada V. Goldiş Nr. 6